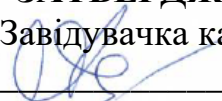

БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувачка кафедри

 Катерина ПЕТРОВСЬКА

“29” серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки здобувачів I рівня вищої освіти

ПП22

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО
У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Спеціальність: 231 Соціальна робота
(шифр і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма: «Соціальна робота та соціальна педагогіка»
(назва освітньої програми)

Факультет дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
(назва факультету)

Запоріжжя, 2023 рік

Робоча програма “Міжнародне співробітництво у сфері соціальної роботи” для здобувачів вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота.

Освітньо-професійної програми «Соціальна робота та соціальна педагогіка»

Розробник: кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти Катерина ПЕТРОВСЬКА

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти Анастасія ПОПОВА

Робочу програму погоджено проектною групою освітньо-професійної програми «Соціальна робота та соціальна педагогіка», затверджено на засіданні кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти.

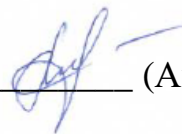
від “29”серпня 2023 року (протокол № 1)

Завідувачка кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти

_____ (Катерина ПЕТРОВСЬКА)

Гарант освітньо-професійної програми «Соціальна робота та соціальна педагогіка»

_____ (Анастасія ТУРГЕНЄВА)

©БДПУ, 2023 рік

©К.В. Петровська, 2023 рік

©А.С. Попова, 2023 рік

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>23 Соціальна робота</u>	<i>Обов'язкова</i>	
	спеціальність <u>231 Соціальна робота</u>		
Модулів – 1	Освітньо-професійна програма: <u>«Соціальна робота та соціальна педагогіка»</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 6		4-й	4-й
Мова навчання: українська		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		8-й	8-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 6 самостійної роботи студента – 6	Освітній ступінь: <u>бакалавр</u>	Лекції	
		12	8
		Практичні, семінарські	
		18	8
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		60	74
Індивідуальні завдання			
Вид контролю: екзамен			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 30/60 годин (33%/67%)

для заочної форми навчання – 16/74 годин (17%/83%)

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни “Міжнародне співробітництво у сфері соціальної роботи” є сформулювати систему знань і розвинути компетентності здобувачів вищої освіти, що буде сприяти їх свідомому використанню можливостей партнерств та мобільності в соціальній роботі задля сприяння зміцненню міжнародного співробітництва у сфері соціальної роботи.

Основними завданнями вивчення дисципліни “Міжнародне співробітництво у сфері соціальної роботи” є:

- опанування здобувачами вищої освіти базових знань про зміни, що відбуваються нині в українській і світовій соціальній роботі;
- ознайомлення з особливостями зарубіжної соціальної роботи і узгодження власних кроків з апробованим досвідом;
- формування у майбутніх фахівців соціальної роботи знань про структуру, сучасний стан, основні тенденції та особливості розвитку, механізм та специфіку реалізації міжнародного співробітництва в сфері соціальної роботи;
- розвиток навичок аналізу процесів у сфері міждержавного спілкування для використання у майбутній практичній діяльності.

Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

№ з/п	Програмні компетентності	Компетенції	Результати навчання
1	ЗК-3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	ПР-3 Ідентифікувати, формулювати і розв’язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.
2	ЗК-14	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов’язків.	ПР-5 Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.
3	СК-7	Здатність до співпраці у міжнародному середовищі та розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.	ПР-23 Конструювати процес та результат соціальної роботи в межах поставлених завдань, використовувати кількісні та якісні показники, коригувати план роботи відповідно до результатів оцінки.
4	СК-13	Здатність до розробки та реалізації соціальних проектів і програм.	ПР-8 Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціально-політичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

2. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Міжнародне співробітництво: історія, теорія та нормативно-правове регулювання

1.1. Міжнародне співробітництво як принцип законодавчого та нормативно-правового забезпечення євроінтеграції України: історія та сучасність.

Сутність міжнародних відносин в соціальній сфері: поняття, об'єкт, суб'єкт. Значення міжнародного співробітництва в соціальній роботі: функції, цілі, фактори формування, форми співробітництва. Історія, концептуальні засади міжнародної діяльності в сфері соціальної роботи. Періоди виникнення міжнародного права як забезпечення встановлення міжнародних зв'язків між державами. Виникнення міжнародного права (давній Схід, Стародавня Греція, Стародавній Рим). Характеристика другого періоду розвитку міжнародних відносин від Римської імперії до Вестфальського миру 1648р. Встановлення верховенства права в міжнародних відносинах від Вестфальської до Гаазької конференції миру 1899-1907р. Історичний аспект міжнародного співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю у сфері правосуддя. Формування сучасного міжнародного права від Гаазьких конференцій до заснування ООН. Місце України в сучасній системі міжнародних відносин в соціальній роботі: основні аспекти, мотиви. Членство та представництво України у міжнародних організаціях. Діяльність Міністерства соціальної політики у сфері міжнародного співробітництва. Експорт та імпорт послуг в соціальній сфері.

1.2. Міжнародні договори України в галузі соціальної роботи.

Міжнародна діяльність недержавних союзів та асоціацій з вирішення спільних соціальних проблем. Міжнародні договори України з питань праці, зайнятості, соціального забезпечення, захисту дітей та гендерної рівності: багатосторонні міждержавні договори, стороною яких є Україна; двосторонні міждержавні договори; міждержавні договори; міжвідомчі договори. Керівництво з загальних міжнародних стандартів практики розвитку суспільства (Міжнародної асоціації розвитку суспільства (IACD)).

Тема 3. Міжнародне співробітництво у сфері соціальної роботи в контексті європейських цінностей та діяльності міжнародних організацій

3.1. Європейські цінності в соціальній сфері.

Рада Європи, Європейська спілка, ОБСЄ, Всесвітній банк та інші організації в системі міжнародного співробітництва в сфері соціальної роботи. Європейська соціальна хартія. Європейський кодекс соціального забезпечення.

3.2. Міжнародне співробітництво в контексті євроінтеграційних процесів.

Україна та Європейський союз: шлях до євроінтеграції та значення євроінтеграції та членства в ЄС для розвитку соціальних норм, стандартів та соціальної роботи.

Участь України в інших Європейських організаціях: напрями та характеристика співпраці, особливо в контексті соціальної роботи.

Рада Європи та інші європейські організації: діяльність в контексті війни в Україні.

Тема 3. Діяльність Організації Об'єднаних Націй в Україні.

3.1. -3.2. Завдання та принципи діяльності ООН.

Завдання та принципи діяльності міжнародної організації ООН: основні цілі і напрями діяльності. Рада Безпеки, Економічна і Соціальна рада ООН. Керівні органи ООН та спеціалізовані установи системи ООН: Комісія ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ), Комісія із соціального розвитку, Комісія з наркотичних засобів, Комітет з внесків, Виконавча рада Структури ООН з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок «ООН-Жінки», Комітет з інформації.

Спеціалізовані організації «системи ООН». Діяльність офісу ООН в Україні. Забезпечення реалізації проектів Програми розвитку ООН в Україні (ПРООН). ЮНЕСКО (Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури): історія створення та основні етапи діяльності. ВООЗ (Всесвітня організація охорони здоров'я): історія створення та основні етапи діяльності. Спеціалізоване агентство ООН – Міжнародна організація праці (МОП). Здійснювані програми МОП. Конвенції, ухвалені МОП (міжнародні угоди). Представництво МОП в Україні: спільні проекти. Головні цілі й напрями діяльності Міжнародної організації з міграції (МОМ). Історія та сьогодення МОМ. Участь України в міжнародній організації з міграції. Представництво МОМ в Україні. Об'єднана програма ООН з питань ВІЛ/СНІД (ЮНЕЙДС), Управління ООН з наркотиків і злочинності, ЮНІСЕФ. ООН та війна в Україні: співпраця і допомога

Тема 4. Досвід міжнародної співпраці України з міжнародними неурядовими організаціями у сфері соціальної роботи.

4.1. Самостійна практична робота неурядових міжнародних організацій в сфері соціальної роботи: функції, напрями.

Функції і напрями роботи неурядових міжнародних організацій в сфері соціальної роботи. Жіночі неурядові структури (Демократична федерація жінок, Міжнародна рада жінок). Внесок неурядових організацій у процес обміну в галузі соціальної роботи і соціальної освіти (Міжнародна амністія, Католицька служба допомоги, Міжнародний комітет спасіння, Лікарі без меж, Спасіть дітей та ін.).

4.2. Досвід міжнародної співпраці України з міжнародними неурядовими організаціями у сфері соціальної роботи.

Міжнародні центри соціального співробітництва. Досвід вирішення питань соціальної допомоги і соціального захисту, розвитку соціальної освіти міжнародними неурядовими добровільними організаціями (Християнський дитячий фонд, Міжнародна рада соціального забезпечення, Міжнародний комітет Червоного Хреста та ін.). Україна та GIZ, USAID Україна, МБФ «Відродження», «Україна 3000» та ін. Діяльність неурядових організацій під час війни в Україні: напрями допомоги та особливості співпраці

Тема 5. Формування міжнародних консорціумів вищих закладів освіти для вирішення соціальних проблем.

5.1. Освітні програми міжнародних консорціумів та нові можливості для молоді.

Освітні програми міжнародних консорціумів та нові можливості для молоді. Пропозиція створення тимчасових партнерств програми TEMPUS, Еразмус+. Студентська мобільність: порядок здійснення та передбачування результатів. Дотримання законності при використанні програм мобільності. Міжнародні освітні програми Erasmus+ : сфери шкільної освіти – «Erasmus+: Comenius»; сфера вищої освіти – «Erasmus+: Erasmus»; спільна магістерська програма – «Erasmus+: ErasmusMundus»; сфера професійної освіти і підготовки – «Erasmus+: Леонардо да Вінчі»; сфера освіти дорослих – «Erasmus+: Grundtvig»; сфера молодіжних неурядових організацій та

неформального навчання – «Erasmus+: Молодь в дії». Міжнародні проекти за програмою Tempus / Tacis: AGFED; Sus Food; Sus farm; AGRIPOL; Conception of the sustainable development in the training of specialists for agriculture. Міжнародні гранти та стипендії в рамках культурного обміну та співробітництва (Стипендії Федерального міністерства освіти, науки та культури: Austrian Database for Scholarship sand Research Grants, стипендійній DAAD: stipendien та ін.). Види та принципи використання міжнародних освітніх програм Європи та США. Університети та бізнес: міжнародний досвід співпраці та перспективи для України.

5.2. Інтернаціоналізація як фактор підвищення рівня якості освіти України.

Інтернаціоналізація як фактор підвищення рівня якості освіти України. Міжнародне співробітництво у ЗУ «Про освіту». Міжнародне співробітництво в системі дошкільної освіти. Основні завдання, принципи та етапи формування зони європейської вищої освіти у рамках Болонського процесу. Міжнародна співпраця на різних ступенях освіти. Освітні проекти програми Європейської Комісії eTwinning для початкової та середньої ланки школи («Green life», «Tell me your story», «X-ray – Bluray (from Marie Curieto Mariah Carey)» та ін.). Ініціативи компанії «Samsung Electronics Україна» для підтримки навчання української молоді: «Samsung назустріч знанням», «Samsung Developers' Academy», «Samsung Fresh Graduate Recruitment». Міжнародне дослідження якості освіти PISA-2018 в Україні: підсумки проведення й плани на майбутнє.

Тема 6. Розвиток соціальної роботи в Україні у контексті міжнародного досвіду.

6.1. Міжнародні професійні організації у сфері соціальної роботи в контексті співпраці з Україною.

Міжнародне співробітництво та євроінтеграційні процеси в роботі державної служби зайнятості. Основні напрямки міжнародної діяльності Державної служби зайнятості України. Членство у Всесвітній Асоціації служб зайнятості. Співпраця Державної служби зайнятості України з міністерствами, відомствами, посольствами іноземних країн в Україні та іншими установами й організаціями з питань міжнародної діяльності. Досвід міжнародного співробітництва України на регіональному та місцевому рівні. Діяльність Служби безпеки України у галузі міжнародного співробітництва. Міжнародні стандарти соціальної роботи із вразливими сім'ями з дітьми. Міжнародний досвід правового регулювання надання пільг для дітей, які постраждали внаслідок військових конфліктів. Міжнародне співробітництво у сфері формування та реалізації державної політики щодо захисту прав дітей.

6.2. Фахівець із соціальної роботи в контексті міжнародного співробітництва.

Фахівець із соціальної роботи в контексті міжнародного співробітництва. Професійна підготовка фахівця із соціальної роботи: міжнародний досвід. Можливості підвищення професійного рівня фахівцем із соціальної роботи за кордоном. Міжнародна рада соціального забезпечення (МРСЗ). Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи (МАШСР). Міжнародна федерація соціальних працівників (МФСП). Міжнародна асоціація соціальних педагогів. Європейська асоціація шкіл соціальної роботи. Європейська асоціація центрів підготовки в галузі соціально-виховної роботи.

2. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьог	у тому числі					усьог	у тому числі				
		о	л	п	лаб	інд		с.р.	о	л	п	лаб
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Тема 1.												
Міжнародне співробітництво: історія, теорія та нормативно-правове регулювання												
1.1. Міжнародна діяльність в сфері соціальної роботи.	8	2	2			4	8	2	-			6
1.2. Законодавчі засади міжнародної діяльності в соціальній роботі.	7	-	2			5	7	-	2			5
Разом за 1 тему	15	2	4			9	15	2	2			11
Тема 2.												
Європейські цінності в соціальній сфері												
2.1.-2.2. Європейські організації в системі міжнародного співробітництва в сфері соціальної роботи.	8	2				6	8	2	-			6
2.2. Міжнародне співробітництво в контексті євроінтеграційних процесів.	7	-	2			5	7	-	2			5
Разом за 2 тему	15	2	2			11	15	2	2			11
Тема 3.												
Діяльність Організації Об'єднаних Націй в Україні												
3.1. Завдання та принципи діяльності ООН.	8	2	2			4	8	-	-			8
3.2. Спільні проекти ООН та України.	7	-	2			5	7	-	2			5
Разом за 3 тему	15	2	4			9	15	-	2			13
Тема 4.												
Досвід міжнародної співпраці України з міжнародними неурядовими організаціями у сфері соціальної роботи												
4.1. Самостійна практична робота неурядових міжнародних організацій в сфері соціальної роботи:	8	2	-			6	8	2	-			6

функції, напрями.												
4.2. Досвід міжнародної співпраці України з міжнародними неурядовими організаціями у сфері соціальної роботи	7	-	2			5	7	-	2			5
Разом за 4 тему	15	2	2			11	15	2	2			11
Тема 5.												
Формування міжнародних консорціумів вищих закладів освіти для вирішення соціальних проблем												
5.1. Освітні програми міжнародних консорціумів та нові можливості для молоді	8	2	2			4	8	-	-			8
5.2. Інтернаціоналізація як фактор підвищення рівня якості освіти України	7	-	2			5	7	-	-			7
Разом за 5 тему	15	2	4			9	15	-	-			15
Тема 6.												
Розвиток соціальної роботи в Україні у контексті міжнародного досвіду												
6.1. Фахівець із соціальної роботи в контексті міжнародного співробітництва	8	2	-			6	8	2	-			6
6.2. Міжнародні професійні організації у сфері соціальної роботи в контексті співпраці з Україною	7	-	2			5	7	-	-			7
Разом за 6 тему	15	2	2			11	15	2	-			13
Усього годин	90	12	18			60	90	8	8			74

4. Теми лекцій

№з/п	Назви тем	Кількість годин	
		денна	заочна
1	2		
1	Міжнародне співробітництво як принцип законодавчого та нормативно-правового забезпечення євроінтеграції України	2	2
1.1.	Міжнародна діяльність в сфері соціальної роботи. 1. Сутність міжнародних відносин в соціальній сфері: поняття, об'єкт, суб'єкт. 2. Значення міжнародного співробітництва в соціальній роботі: функції, цілі, фактори формування, форми співробітництва. 3. Історія міжнародної діяльності в сфері соціальної роботи та її концептуальні засади 4. Місце України в сучасній системі міжнародних відносин в соціальній сфері. 5. Членство України у міжнародних організаціях.	2	2
2.	Європейські цінності в соціальній сфері	2	2
2.1.-	Європейські організації в системі міжнародного співробітництва в сфері соціальної роботи. 1. Рада Європи, Європейська спілка, ОБСЄ в системі міжнародного співробітництва в сфері соціальної роботи. 2. Співробітництво між Україною та Радою Європи. 3. Європейська соціальна хартія.	2	2
3.	Діяльність Організації Об'єднаних Націй в Україні	2	-
3.1.	Завдання та принципи діяльності ООН. 1. Основні цілі і напрями діяльності міжнародної організації ООН. 2. Керівні органи ООН (Рада Безпеки, Економічна, соціальна та опікунська рада, Міжнародний суд, Секретаріат, Генеральна Асамблея ООН). 3. Спеціалізовані організації системи ООН (ЮНЕСКО, ВООЗ, МОП). 4. Діяльність офісу ООН в Україні.	2	-
4.	Досвід міжнародної співпраці України з міжнародними неурядовими організаціями у сфері соціальної роботи	2	2
4.1.	Самостійна практична робота неурядових міжнародних організацій в сфері соціальної роботи: функції, напрями. 1. Функції і напрями роботи неурядових міжнародних організацій в сфері соціальної роботи. 2. Жіночі неурядові структури (Демократична федерація жінок, Міжнародна рада жінок). 3. Внесок неурядових організацій у процес обміну в галузі соціальної роботи і соціальної освіти (Міжнародна амністія, Католицька служба допомоги, Міжнародний комітет спасіння,	2	2

	Лікарі без меж, Спасіть дітей та ін.).		
5.	Формування міжнародних консорціумів вищих закладів освіти для вирішення соціальних проблем	2	-
5.1.	Освітні програми міжнародних консорціумів та нові можливості для молоді. 1. Пропозиція створення тимчасових партнерств програми TEMPUS, Еразмус+. 2. Студентська мобільність: порядок здійснення та передбачування результатів. Дотримання законності при використанні програм мобільності. 3. Міжнародні гранти та стипендії в рамках культурного обміну та співробітництва (Стипендії Федерального міністерства освіти, науки та культури: Austrian Database for Scholarship sand Research Grants, стипендійній DAAD: stipendien та ін.).	2	-
6.	Розвиток соціальної роботи в Україні у контексті міжнародного досвіду	2	2
6.1.	Фахівець із соціальної роботи в контексті міжнародного співробітництва. 1. Міжнародний досвід професійної підготовки фахівця із соціальної роботи. 2. Можливості підвищення професійного рівня фахівцем із соціальної роботи за кордоном.	2	2
Усього		12	8

5. Теми семінарських занять

№з/п	Назви тем	Кількість годин	
		денна	заочна
1	2		
1	Міжнародне співробітництво як принцип законодавчого та нормативно-правового забезпечення євроінтеграції України.	4	2
1.1.	Історія, концептуальні засади міжнародної діяльності в сфері соціальної роботи. 1. Історія поняття міжнародного права. 2. Встановлення верховенства права в міжнародних відносинах від Вестфальської до Гаазької конференції миру 1899-1907р. 3. Формування сучасного міжнародного права від Гаазьких конференцій до заснування ООН. 4. Членство та представництво України у міжнародних організаціях.	2	-
1.2.	Законодавчі засади міжнародної діяльності в соціальній роботі. 1. Європейський кодекс соціального забезпечення. 2. Міжнародні договори України з питань соціального забезпечення, захисту дітей та гендерної рівності.	2	2

	3. Багатосторонні міждержавні договори, стороною яких є Україна; двосторонні міждержавні договори; міжурядові договори; міжвідомчі договори.		
2.	<i>Європейські цінності в соціальній сфері</i>	2	2
2.1.	Міжнародне співробітництво в контексті євроінтеграційних процесів. 1. Рада Європи як координаційний центр законодавств країн-учасниць для забезпечення норм та соціальних стандартів. 2. Україна та Європейський союз: шлях до євроінтеграції та значення євроінтеграції та членства в ЄС для розвитку соціальних норм, стандартів та соціальної роботи. 3. Участь України в інших Європейських організаціях: напрями та характеристика співпраці, особливо в контексті соціальної роботи. 4. Рада Європи та інші європейські організації: діяльність в контексті війни в Україні.	2	2
3.	<i>Діяльність Організації Об'єднаних Націй в Україні</i>	4	2
3.1.- 3.2.	Спільні проекти ООН та України. 1. Рамкова угода партнерства ООН та України в контексті цілей сталого розвитку. 2. Характеристика діяльності спеціалізованих установ ООН, які стосуються до проблем соціальної сфери та соціальної роботи. 3. Характеристика діяльності програм та фондів, які стосуються до проблем соціальної сфери та соціальної роботи. 4. Міжнародна співпраця МОМ з Україною. 5. ООН та війна в Україні: співпраця і допомога.	4	2
4.	<i>Досвід міжнародної співпраці України з міжнародними неурядовими організаціями у сфері соціальної роботи.</i>	2	2
4.2.	<i>Досвід міжнародної співпраці України з міжнародними неурядовими організаціями у сфері соціальної роботи</i> 1. Міжнародні центри соціального співробітництва. 2. Досвід вирішення питань соціальної допомоги і соціального захисту, розвитку соціальної освіти міжнародними неурядовими добровільними організаціями (Християнський дитячий фонд, Міжнародна рада соціального забезпечення, Міжнародний комітет Червоного Хреста та ін.). 3. Україна та GIZ, USAID Україна, МБФ «Відродження», «Україна 3000» та ін. 4. Діяльність неурядових організацій під час війни в Україні: напрями допомоги та особливості співпраці.	2	2
5.	<i>Формування міжнародних консорціумів вищих закладів освіти для вирішення соціальних проблем</i>	4	2
5.1.	Міжнародні освітні програми та професійні можливості в контексті міжнародного співробітництва 1. Характеристика діяльності міжнародних освітніх організацій: Європейська асоціація університетів, Асоціація фахівців з міжнародної освіти, Європейський центр вищої освіти,	2	-

	Європейський національний інформаційний центр із академічного визнання та мобільності, Об'єднання національних студентських спілок Європи, Міжнародна асоціація університетів, Європейська асоціація вищих навчальних закладів та інші [2. Міжнародні освітні програми Erasmus+: сфери шкільної освіти – «Erasmus+: Comenius»; сфера вищої освіти – «Erasmus+: Erasmus»; спільна магістерська програма – «Erasmus+: Erasmus Mundus»; сфера професійної освіти і підготовки – «Erasmus+: Леонардо да Вінчі»; сфера освіти дорослих – «Erasmus+: Grundtvig»; сфера молодіжних неурядових організацій та неформального навчання – «Erasmus+: Молодь в дії». 3. Характеристика інших міжнародних освітніх програм та можливостей, та професійних обмінів.		
5.2.	Інтернаціоналізація як фактор підвищення рівня якості освіти України. 1. Охарактеризуйте можливості підвищення якості освіти в Україні через інтернаціоналізацію. 2. Опишіть основні переваги, які інтернаціоналізація приносить українським університетам та ринку праці, особливо в контексті соціальної сфери та соціальної роботи. 3. Вплив інтернаціоналізації на структуру та зміст навчальних програм у вищих навчальних закладах України	2	-
6.	<i>Розвиток соціальної роботи в Україні у контексті міжнародного досвіду</i>	2	-
6.2	<i>Міжнародні професійні організації у сфері соціальної роботи в контексті співпраці з Україною</i> 1. Характеристика діяльності організацій: <ul style="list-style-type: none"> • Міжнародна рада соціального забезпечення (МРСЗ); • Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи (МАШСР); • Міжнародна федерація соціальних працівників (МФСП); • Міжнародна асоціація соціальних педагогів; • Європейська асоціація шкіл соціальної роботи; • Європейська асоціація центрів підготовки в галузі соціально-виховної роботи. 	2	-
Усього		18	8

6. Самостійна робота

№з/п	Назви тем	Кількість годин	
		денна	заочна
1	2		
1	<i>Міжнародне співробітництво як принцип законодавчого та нормативно-правового забезпечення євроінтеграції України</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> • Ознайомитися із сайтом Міністерства закордонних справ України. • Ознайомитися зі змістом 3-х міжнародних документів, які дотичні до сфери соціальної роботи (на вибір) та 	9	11

	обговорити їх на семінарському занятті.		
2.	<i>Європейські цінності в соціальній сфері</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> Роль Ради Європи як координаційного центру для законодавства країн-учасниць у забезпеченні соціальних норм та стандартів в Європі. Детально проаналізуйте роботу Ради Європи, її інструменти та вплив на соціальну сферу в Європі та Україні. 	11	11
3.	<i>Діяльність Організації Об'єднаних Націй в Україні</i>		
	1. Вивчити спільні проекти та ініціативи з Україною, які були реалізовані спільно із спеціалізованими представництвами ООН, фондами, програми та визначити, досягненню яких цілей стало розвинути вони сприяють.	9	13
4.	<i>Досвід міжнародної співпраці України з міжнародними неурядовими організаціями у сфері соціальної роботи</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> Вивчити історію та сучасні напрями діяльності кожної з організацій, які представлені у питаннях для обговорення 	11	11
5.	<i>Формування міжнародних консорціумів вищих закладів освіти для вирішення соціальних проблем</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> Ознайомитися із сайтом програми Еразму в Україні за посиланням: https://erasmusplus.org.ua/. (короткий аналіз чи короткий звіт представити на оцінку). Міжнародне співробітництво українських університетів з закордонними університетами та види міжнародного академічного співробітництва (партнерське викладання, консорціум університетів, обмін викладачами, навчання в університеті-партнері за кордоном під керівництвом викладача, міжнародні програми подвійних та спільних дипломів, суспільного навчання, проходження практики, спільна дослідна діяльність, діяльність, що спільно фінансується двома університетами, змішані «сендвіч-програми», обмін студентами, спільні ресурси. 	9	15
6.	<i>Розвиток соціальної роботи в Україні у контексті міжнародного досвіду</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> Вивчити документи та їх зміст у галузі соціальної роботи, які були видані міжнародними професійними організаціями у галузі соціальної роботи, які представлені у переліку питань для обговорення. 	11	13
<i>Усього</i>		60	74

7. Індивідуальні завдання

1.1. Скориставшись інформацією, поданою на сайті Міністерства закордонних справ України, заповніть таблицю

Міжнародні організації, в яких Україна бере участь	Представництва міжнародних структур та організацій в Україні
---	---

1.2. На основі ознайомлення зі змістом міжнародних документів, які дотичні до сфери соціальної роботи

Назва документу	Основні положення	Який вплив має на соціальну роботу

2.1. Заповнити таблицю на основі завдань самостійної роботи та питань для обговорення:

Назва організації, з якою Україна співпрацює, або є членом (Це має бути європейська організація)	Напрями співпраці в Україні	Конкретні ініціативи, які були реалізовані спільно з Україною у соціальній сфері, сфері соціальної роботи

2.2. Оберіть один з євроінтеграційних напрямів (наприклад, захист прав дітей, інклюзивна освіта, соціальна підтримка вразливих груп тощо) та проведіть невелике дослідження, яке потрібно оформити у звіт. У звіті розгляньте вплив курсу євроінтеграції на обраний аспект соціальної сфери в Україні. Оцініть зміни, які відбулися у цьому напрямку після початку процесу євроінтеграції, включаючи законодавчі ініціативи, політику та практику. Дайте відповіді на питання про те, як ця євроінтеграційна ініціатива вплинула на покращення соціальних стандартів і як це сприяло поліпшенню життя громадян України у вибраному аспекті.

3. Вивчіть та проаналізуйте досвід вирішення соціальних проблем відповідно до діяльності установ, фондів і програм, представлених у питаннях до обговорення до семінару (Оберіть одну установу, фонд, програму). Проведіть аналіз того які програми були впроваджені спільно з Україною, як конкретні ініціативи у галузі соціальної сфери/соціальної роботи вплинули на розвиток соціальної політики та соціальних програм в Україні, що було зроблено, які цілі сталого розвитку України і світу були досягнуті. Зробіть висновки щодо впливу ООН на покращення соціальних умов та якість життя громадян України. Представте Ваш аналіз у вигляді презентації.

4. На основі опрацювання питань для обговорення та самостійної роботи необхідно заповнити таблицю та систематизувати усю інформацію в контексті соціальної сфери та соціальної роботи.

Назва організації	Коротка історична довідка	Напрями діяльності	Внесок у співробітництво з Україною (назва програм, спільних проєктів тощо)	Конкретний опис кожного внеску у співробітництво з Україною

- 5.1. На офіційному сайті Українського офісу програми Erasmus+ за посиланням: <https://erasmusplus.org.ua/> знайдіть та проаналізуйте розділ про конкурси, які актуальні у поточному році, та їхню основну специфіку (терміни подачі, види проектів тощо). Визначте дедлайни (умови, критерії відбору) для участі в програмі Erasmus+ та основні пріоритети конкурсів. Заповніть таблицю та визначте напрями, де Ви б змогли взяти участь.

Назва конкурсу	Дедлайн	Короткий опис	Хто може брати участь	Пріоритети

- 5.2. Проаналізуйте сайт <https://gurt.org.ua/> та визнач можливість для навчання, кар'єри та грошей в контексті Ваших професійних пріоритетів, спеціальності. Зроби для себе дайджест найближчих можливостей, у яких зможеш прийняти участь.

6. Дослідити стан співпраці України з міжнародними професійними організаціями у сфері соціальної роботи (які представлені у переліку питань для обговорення) та дослідити наявність в Україні діяльність національних професійних організацій. На основі вивчення цієї теми заповнити таблицю:

Назва міжнародної організації	Коротка історична довідка та масштаб організації (кількість учасників, країн тощо)	Основні напрями діяльності	Представництво в Україні	Діяльність в Україні чи будь-якій країні на вибір (за що відповідає, чи можливо є специфічні завдання, тощо)
Назва національної організації	Коротка історична довідка та масштаб організації (кількість учасників, країн тощо)	Основні напрями діяльності	Новини організації	Умови членства

8. Методи навчання

Викладення теоретичного матеріалу з використанням опорного мультимедіа-конспекту; постановка проблемних питань, застосування міні-дискусії, виконання пошукових і творчих завдань із використанням теоретичного матеріалу; робота малих творчих груп; самостійний пошук необхідної довідкової інформації в різноманітних електронних ресурсах; консультації викладача. Семінарські заняття у формі дебатів, аналізу кейсів, а також написання самостійної роботи.

9. Засоби діагностики успішності навчання

Екзамен, усне індивідуальне та фронтальне опитування, співбесіда, словникові диктанти, написання рефератів, есе і доповідей, тестування тощо.

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота						Середнє арифметичне за поточну роботу (максимально 50 балів)	Залік	Сума
Тема 1		Тема 2		Тема 3				
1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2			
25		25		25				
Тема 4		Тема 5		Тема 6				
4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2			
25		25		25				

Система нарахування рейтингових балів (поточний контроль¹)

№	Вид робіт за темами	Бали рейтингу (денна форма)	Бали рейтингу (заочна форма)
1	Тема 1.		
1.1.	Відповідь на семінарському занятті (4 години)	0 - 5	0 - 5
1.2.	Виконання самостійної роботи до теми 1: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними;	0 - 5	0 - 5
1.3.	Виконання ІНДЗ до теми 1	0 - 10	0 - 10
1.4.	Тестування за темою 1	0 - 5	0 - 5
Максимум за тему 1		25 балів	
Тема 2			
2.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 - 5	0 - 5
2.2.	Виконання самостійної роботи до теми 2: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 - 5	0 - 5
2.3.	Виконання ІНДЗ до теми 2	0 - 10	0 - 10
2.4.	Тестування за темою 2	0 - 5	0 - 5
Максимум за тему 2		25 балів	
Тема 3			
3.1.	Відповідь на семінарському занятті (4 години)	0 - 5	0 - 5
3.2.	Виконання самостійної роботи до теми 3: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 - 5	0 - 5
3.3.	Виконання ІНДЗ до теми 3	0 - 10	0 - 10
3.4.	Тестування за темою 3	0 - 5	0 - 5
Максимум за тему 3		25 балів	
Тема 4			
4.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 - 5	0 - 5
4.2.	Виконання самостійної роботи до теми 4: - Підготовка додаткових питань та опитування за	0 - 5	0 - 5

¹ Детальний розподіл балів та критерії оцінювання до кожного виду робіт представлені у «Системі оцінювання» та розміщені на електронній платформі підтримки навчання Moodle БДПУ

	ними.		
4.3.	Виконання ІНДЗ до теми 4	0 – 10	0 – 10
4.4.	Тестування за темою 4	0 – 5	0 – 5
Максимум за тему 4		25 балів	
Тема 5			
5.1.	Відповідь на семінарському занятті (4 години)	0 - 5	-
5.2.	Виконання самостійної роботи до теми 5: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 – 5	0 – 10
5.3.	Виконання ІНДЗ до теми 5	0 – 10	0 – 10
5.4.	Тестування за темою 5	0 – 5	0 – 5
Максимум за тему 5		25 балів	
Тема 6			
6.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 - 5	-
6.2.	Виконання самостійної роботи до теми 6: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 – 5	0 – 10
6.3.	Виконання ІНДЗ до теми 6:	0 – 10	0 – 10
6.4.	Тестування за темою 6	0 – 5	0 – 5
Максимум за тему 6		25 балів	

Поточний контроль здійснюється за результатами усіх виконаних завдань, передбачених планами семінарських, самостійних, індивідуальних робіт тощо.

Нарахування рейтингових балів здійснюється відповідно до критеріїв оцінювання, систематизованих для кожного з видів робіт та представлено на електронній навчальній платформі Moodle БДПУ.

Підсумковий контроль

Допуск до підсумкового контролю здійснюється якщо здобувач вищої освіти набрав прохідний бал (25 балів).

Підсумковий контроль здійснюється у формі екзамену.

Загальна кількість балів за вивчений курс обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю за всіма заліковими кредитами, та ділиться на загальну кількість кредитів (визначається середній арифметичний бал). Потім до отриманого показника додаються бали, набрані під час екзамену.

Підсумкова кількість балів визначається за формулою:

$$m = \frac{3K_1 + 3K_2 + 3K_3 + 3K_4}{n} + 50 = 100$$

де m – кількість набраних балів за вивчений курс;

n – кількість залікових кредитів;

50 балів – екзамен.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS
90 – 100	A
78 – 89	B
65 – 77	C
58 – 64	D
50 – 57	E
35 – 49	FX
1 – 34	F

11. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Міжнародне співробітництво у соціальній роботі» для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання.
2. Навчальні мультимедійні презентації.
3. Навчальні фільми.
4. Електронна навчальна платформа Moodle БДПУ.

12. Рекомендована література**Базова:**

1. Алексєєнко І. В., Курас А. І., Маргулов А. Х. А 47 Глобальні проблеми міжнародних відносин та світової політики: безпековий вимір : підруч. ; за заг. ред. д-ра політ. наук, проф. І. В. Алексєєнко. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 164 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/7032/1/%d0%bc%d0%b0%d0%ba%d0%b5%d1%82%d0%90%d0%bb%d1%94%d0%ba%d1%81%d1%94%d1%94%d0%bd%d0%ba%d0%be%d0%bf%d1%96%d0%b4%d1%80%d1%83%d1%87%d0%bd%d0%b8%d0%ba%d0%b1%d0%b5%d0%b7%d0%bf%d0%b5%d0%ba%d0%b0.pdf>
2. Войціховський, А. В. Міжнародне право : підручник / А. В. Войціховський ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 544 с.
3. Іванець Т. М. І-18 Соціологія міжнародних відносин : навч. посіб. Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. 232 с
4. Історія міжнародних відносин : підруч. / І. В. Алексєєнко, А. Х. Маргулов , І. А. Єремєєва , М. В. Несправа. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 228 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/5513/1/%d0%9f%d0%86%d0%94%d0%a0%d0%a3%d0%a7%d0%9d%d0%98%d0%9a%d0%86%d0%9c%d0%92%20%d0%be%d1%81%d1%82%d0%b0%d1%82%d0%be%d0%bd%d0%b8%d0%b9%d0%ba%d0%be%d1%80%d0%b8%d0%b3%d0%be%d0%b2%d0%b0%d0%bd%d0%b8%d0%b9.pdf>
5. Міжнародна соціальна робота: пріоритети та стандарти. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2021. 175 с. URL: https://www.researchgate.net/profile/Tetyana-Semigina/publication/349287443_Miznarodna_socialna_robota_prioriteti_ta_standarti/links/60341223a6fdcc37a84629ce/Miznarodna-socialna-robota-prioriteti-ta-standarti.pdf
6. Міжнародні відносини: ментальність, геополітика, глобалізація : Навч. посіб. / П.М. Лісовський. К.: Кондор-Видавництво, 2017. 156 с.

7. Соціальна робота [Текст]: [Навчальний енциклопедичний словник-довідник] / За науковою ред. д.с.н., проф. В.М.Пічі. Вид. 4-те, виправлене, перероблене та доповнене. Львів: "Новий Світ - 2000", 2020. 61 с. URL: <https://ns2000.com.ua/wp-content/uploads/2019/10/Sotsial-na-robota.pdf>
8. Соціальна робота: реалії та виклики часу: навчально-методичний посібник. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2021. 219 с. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/34954/Sotsialna%20Robota%20Realii%20Ta%20Vykyky%20Chasu.pdf?sequence=1>
9. Теорія міжнародних відносин :навчальний посібник / Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2022.
10. Шевченко С. О., Сидоренко Н. С., Липовська Н. А. Ш 37 Глобалізація, євроінтеграція та сталий розвиток : навч. посібник. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 344 с. URL: https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/11498/1/%d0%bc%d0%b0%d0%ba%d0%b5%d1%82%d0%93%d0%95%d0%a1_%d0%bf%d0%be%d1%81%d1%96%d0%b1%d0%bd.pdf

Допоміжна:

1. Андрущенко В. Академічна мобільність: проблема реалізації в Україні і в світі. *Вища освіта України*. 2010. № 1. С. 34-42.
2. Аракелян М. Р., Василенко М. Д. Право Європейського Союзу : підруч. ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса : Фенікс, 2012. 390 с.
3. Європейська інтеграція : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів та слухачів магістерської підготовки за напрямом «Державне управління» / кол. авт. ; за заг. ред. проф. І. А. Грицяка та Д. І. Дзвінчука. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. 464 с.
4. Красовська О. Інтернаціоналізація вищої освіти в умовах глобалізації світового освітнього простору. *Вісник Академії митної служби України*. Сер. : Економіка. 2011. – № 2. С. 102-109. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2011_2\(46\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2011_2(46)_13).
5. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу : монографія / НАПрН України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування ; за заг. ред. І.В. Яковюка. Київ : Ред. журн. «Право України» ; Харків : Право, 2013. Вип. 14. 208 с.
6. Карпенко О. Г. Теорія та практика соціальної роботи : навчальний посібник / О. Г. Карпенко, Н. Ф. Романова. К. : Видавничий Дім «Слово», 2015. 408 с. С. 115-258.
7. Круглашов А. М. Європейська інтеграція на початку нового тисячоліття : довідник / склад. А. М. Круглашов, І. Озимок, Т. С. Астапенко, В. В. Руссу Ч.1.Чернівці, 2010. 212 с.
8. Міжнародне право: Підручник / Ліпкан В. А., Антипенко В. Ф., Акулов С. О. та ін. / заг. ред. В. А. Ліпкана. К.: КНТ, 2009. 752 с.
9. Міжнародне судочинство / Кол. авт.; За заг. ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. - К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2009. 260 с.
10. Право Європейського Союзу : Навчальний посібник / За заг. ред. Р.А. Петрова. – 3-тє видання, змінене і доповнене. К.: Істина, 2010. 376 с.
11. Проблеми адаптації законодавства України у сфері протидії злочинності до законодавства Європейського Союзу : монографія / НДІ вивч. пробл. злочинності НАПрН України ; за заг. ред. О. Ю. Шостко. К. : Ред. журн. "Право України" ; Х. : Право, 2013. 253 с.
12. СемігінаТ. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ <http://edu.bdpu.org>

2. Сайт БДПУ <http://bdpu.org>
3. Електронна навчальна платформа Moodle БДПУ
<https://edu.bdpu.org/login/index.php>.

Веббібліографія

1. Euraxess researchers in motion. European Commission (Сайт кар'єри та персонального розвитку) [Електронний ресурс]. URL.: <http://ec.europa.eu/euraxess/>
2. Gateway to Recognition of Academic and Professional Qualification [Електронний ресурс]. URL: <http://www.enic-naric.net>
3. Національний ТЕМПУС-офіс в Україні. – [Електронний ресурс]. URL: <http://tempus.org.ua/>
4. Німецька служба академічних обмінів. URL.: <https://www.daad-ukraine.org/uk/>
5. Освітній портал [Електронний ресурс]. URL: <http://www.osvita.org.ua/news/50090.html>
6. Офіційний сайт Болонського процесу [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/>
7. Офіційний сайт Європейської комісії [Електронний ресурс]. URL: <http://ec.europa.eu/>
8. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]. URL: <http://www.osvita.org.ua/bologna/vprov/articles/30.html>
9. Програма Європейського Союзу - ERASMUS+ (офіційний сайт національного офісу в Україні). URL: <http://erasmusplus.org.ua/pro-nas.html>.
10. Гурт. URL: <https://gurt.org.ua/>
11. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/>
12. ООН в Україні. URL: <https://ukraine.un.org/uk>